

ALBINA.

Prenumeratiunile se fac la toti dd. corespunzatori nostri, si d'adresa la Redactiunea: Stadt, Wallfischgasse Nr. 8, Mozzanin, unde sunt a se adresa si corespunzintele, ce privesc Redactiunea, administratiunea sau speditiura; cate vor fi neplate, nu se vor primi, era oela anoune nu se vor publica.

Pentru anu nou si alte comunicatiuni de interes privat — se raspunde cate 7 cr. de linie, repetirile se fac cu pretiu scadut. Pretiu timbrului cate 30 cr. pentru una data, se antecipa. Speditiura: Mariabill, Windmühlgasse Nr. 29. unde se primesc insertiuni.

Pretul de prenumeratiune:

pentru Austria:

pe an intreg	7 fl. a. v.
diugetate de an	4 " "
patrariu	2 " "
pentru Romania si Straintate:	
pe an intreg	15 fl. v. a.
diugetate de an	8 " "
patrariu	4 " "

Invitare la prenumeratiune.

Cu 1 octombrie cal. vechiu se incepe patrariu nou de an pentru prenumeratiuni la foia noastra.

Conditiiunile reman celea de pana acum'a.

Invitand pe OO. nostri cetitori la prenumeratiune, i rogăm totodata a insemnă numele si post'a ultima cat se pôte de chiar.

Fiind că tiparim cu 100 esemplarie mai mult de cati sunt prenumerantii, suntem in stare a poté siervi cu esemplarie complete de la inceputul „Albinei“

Redactiunea.

Viena 20 sept./2 opt.

In lips'a faptelor, diurnalistic'a incepu combinatiunile, — si fiind cestiunea constitutiunei constitutiunali a monarcei la ordinea prima intre cele interne, e pre natural că combinatiunile la acésta privesc.

O parte a diarielor, intre cari si cele unguresci cateva, cred că diet'a se va incepe in septemana venitorie, va gasi un ministeriu respunsabile unguresc cu pretensiunea de a revedé legile din 1848, si a innaintá deslegarea cestiunei afacerilor comune ale imperiului. De alta parte unele diarie nemtiesci de astadi sunt informate că pertratarile in causa infintiarei ministeriului sunt departe de stab. t. si că rescriptul reg. ce se va aproba resp. a respuns la adresa a d'ou' d. H. unguresci va contine numai alele area pentru infintiarea ministeriului, si provocarea la energia in cestiunea afacerilor comune.

Diariul nemtiesc „Presse“ ne inscitiéza că nu preste mult deputatii nemtiesci de tóte partitele (nu numai autonomistii ei si cele lalte fractiuni) vor avé o convenire pentru a se contielege supra procederei in cestiunea de constitutiune.

In cat pentru noi, vom privi cu incredere catra tóte aceste miscaminte. Consultarile si frecarile tuturor partitelor despre sórtea impreriului, nu vor poté nasce mai mult principie reactuarie, a trecut timpul pentru acestea. Era daca s'ar nasce, contra acceptarei noastre, se fim securi că aceste principie nu se péra mai nainta d'a trece in fapte. Ele ar poté deocamdata impedece aspiratiunile noastre, dar neci de cat a le neci.

Nemtii din provinciile ereditarie incep a nisui insi-si la indreptarea egala nationala a conlocuitorilor lor. Magiarii cu dualismul lor vor trebui se nu péra cés'a din vedere.

— D. Bismark e morbos, afirma dialele prusesci. D. Bismark a cadit in osgrat'a regelui, repetiesc cele lalte diale. In cáre parte e adevurul, deocamdata nu se pôte constata, atat'a inse e adevurat că Prusia n'are simpatii in tierile e vre se si le aneszeze. Din Anovera trimira poteriile mari europene un protest subscris de multi locuitori, indreptat contra Prusiei si intentiunilor ei, si in

care se dice intre altele: Evenimintele unilor din urma ni dau dreptula fi ascultati. Noi pretindem acest drept.

Scirile ce plecara din Constantinopole cu datul de alalta-ieri, sunt favoritorie pentru Romani. Resultatul imbucuratori ce se sperá, acú se adeveresce in mod autentic. Missiunea ddlor Stirbei si Sturdia se indeplin prin recunoscerea principelui Carol de Domnitoriu al Romaniei. Guvernul Majestatei Sale a Sultanului fu destul de intiept a nu intardi cu acésta recunoscere neci cat intardi cu alui Cusa. Intieptiunea guvernului turcesc fu binevenita Romaniei, dar mai vertos e binevenita chiar intru interesul Turciei, căci mantuindu-se de acésta grige, va poté se indrepte tóta atentiunea si aptivitatea a supra cestiunilor ce amenintia integritatea imperiului turcesc.

Guvernul turcesc trimise un memorandum catra poteriile mari europene, desvelind stadiul in care au ajuns causa rescolatilor din Candia. Acest act aréta că Sultanul a facut tóte concessiunile posibili, s'a dechiarat gat'a pentru veri ce reforme ce pot avé base drepte; dar Cretanii le respinsera tóte, pretindind desbinarea totala de Turcia, o pretensiunea care Sultanul nu-si va dá invoirea, ei va impedece efectuarea ei cu tóte medelócele ce-i stau la despusetiune.

Altmintre se pare că rescóla a contat pe ajutoriu strain, si nesosind acésta incepe acum'a a se domoli.

Intrebari si raspunsuri.

In diariul „Concordia“ nr. 67 dl P. ni spuse credint'a sa politica, cu referintia la pertratarile in causa ministeriului unguresc: „A refúsá — disc — un ministeriu compus din o fusiune a conservativilor, a centrului si partidei liberali: ar insemná a nu intielege, a nu cunósee situatiunea actuala.“

Noi nu poturam precepe, pre ce e intemeiata dorint'a dlui P. pentru intrarea conservativilor in ministeriu; pentru că noi asié sciam că conservativii vechi nu se bucura de mare incredere in tíera, ér' anume nu se bucura de increderea nationalitatilor nemagiare, pentru că principiele si faptele lor de la 1790 in cóce, nu sunt favorabile desvoltarei noastre nationali. — Deci ni facuram detorint'a in calitate de diaristi, adresand „Concordiei“ in asta privintia nisce intrebari in nr. 60. al „Albinei.“ Aceste intrebari — pentru a inlesni cunóscerea repede a istoriei acestei cestiuni — le repetim aci:

1. Din punctul de vedere al ascurarei nationalitatii romane, afla „Concordia“ de lipsa ca noul ministeriu se se compuna si din conservativi?
2. Care e programul conservativilor?
3. Daca esiste undeva atare program, — este in el macar o sentintia despre indreptarea egala a nationalitatilor?
4. Daca nu existe program, orede „Concordia“ că barb'a e garantia politica destula pentru ca se se incréda lor, ca se pledeze pentru intrarea lor in noul ministeriu?
5. De un an de cand sunt conservativii la potere, ce bine au facut ei pentru nationalitatea nostra in Carasiu, si din Carasiu a lungul pana la Marmatia?
6. Din 1848 pana astadi, care guvern a fost mai nefavoritoriu nationalitatii romane?
7. E „Concordia“ de parti'a conservativilor?

La aceste raspunde in locul dlui P., dl secretariu al „Concordiei“ in nr. 72.

Dar acest respuns avem se-l privim nu numai din punct de vedere politic, ci totodata si stilistic; aci e unicul in felul seu. Cu tóte acestea noi cauta se-l impartim in dóue, mai antaiu vom scóte din el ce ni se pare de interes politic, astfel vom pune fie care parte la locul ei. Nu suntem dedati la amestecul politice si personalitati et vice versa.

Incepem de loc la argumentele „Concordiei.“

La intrebarea I. incérea „Concordia“ a ni aduce dóua argumente, si anume:

Argumentul I. Afirma „Concordia“ că intru resolvirea acestei intrebari au ajutat'o si „Albina“ in nr. 62. sub rubric'a „Meditatiuni din dominecele trecute“ dicend: „Guvernul Maj. Sale a dat degiá destule dovedi că voiesce prosperitatea popóralor, a proclamat degiá egala indreptare, si ultimele cuvinte in manifest ni-a mai intarit acea convingere că Imperatul va avé o constitutiune egal fericitórie . . .“

Cu acésta „Concordia“ n'a argumentat nemica:

1) pentru că cuvintele citate nu sunt din articli politici, ci din „foisióra“ Albinei, apoi Concordia diurnal fiind, scie că foile politice nu in foisióre si-formula programele lor;

2) pentru că chiar daca citatiunea numita ar fi din articlu politic, la ce noi pre bucuos ne invoim, aceea se referesce la manifestul imperatesc, care nu fu subscris de conservativii Ungariei, ci numai de Maj. Sa Imperatul, pre acésta deci lu privesc sperantiele nostre;

3) pentru că chiar in spresiunea de incredere catra guvernul Maj. Sale, Concordia n'are cuvent a presupune incredere catra conservativii Ungariei, căci nu acestia compun si au compus séu vor compune candva eschisiv guvernul Maj. Sale; au fost si vor mai fi — tragem sperantia in Ddieu, in dreptatea si intieptiunea monarcului — si altfel de barbati, ba sunt acolo si astadi barbati de principiele ministeriului de stat, care de loc la intrarea in funtiune, dede tierilor supuse lui un cerculariu fórté drept in privint'a limbelor;

4) pentru că in citatiune se dice „guvernul Maj. Sale“, éra nu „conservativii magnati magiari cari astadi fac parte din guvernul Maj. Sale“;

5) pentru că noi am intiebat in punctul prim despre conservativi in genere, éra neci de cat despre guvernul presinte, unde tinde Concordia a impinge cestiunea;

6) pentru că citatiunea tóta nu se referesce la compunerea venitorie a ministeriului, pre cand intrebarea aci se fece.

Argumentul II. al „Concordiei“ pretinde că ar fi lipsa de fusiune, de tóte partitele, si anume dice: „De conservativi avem lipsa in cat sunt ómenii Imperatului, apoi mai pre sus de tóte avem lipsa de ei, căci dintre tóte partitele ei sunt mai resoluti a luá sub revisiune logile din 1848 in cari intre cele multe de revedit e si un articlu vatematoriu pentru nationalitati, in poterea caruia „nu pôte fi membru al comitetului comitatense unul ca acel'a, care nu scie limb'a magiara.“ Conservativii vreu revisiunea legei din 1848 privitorie la uniunea Transilvaniei cu Ungaria, ei voiesc a conservá autonomi'a.“ — Mai in colo citeza cuvintele unei corespundintie din nr. 66 al „Concordiei“ an. tr. ce (desi scie că se trimise „Concordiei“ anonim de la alta persóna, desi nu-i pôte fi necunoscut ce pretinde cuviint'a si onóra diaristica fatia cu corespundintii sei) o atribue pe fatia dlui Babesiu, si in care se dice: „Noi romanii din imperiu Austriei, ungurenii casii banatienii, ca ardelenii si bucovinenii — prin causa nostra nationale intielegem: tronul, nationalitatea, patri'a. Acésta santa treime e devisea nostra.“ — Mai departe tot in acest argument face citatiunea din „Albina“ nr. 60: „complanarea cestiunei de constitutiune o dorim in interesul unitatei si poterei monarcei, pen-

tru care romanii au sacrificat sange si avere.“ De acésta citatiune „Concordia“ léga afirmatiunea că Mailáth (cancelariul) si Sennyey (tavernicul) sunt ómenii unitatei monarcei.

Prin tóte acestea „Concordia“ n'a argumentat nemica:

1) pentru că nu sunt numai conservativii Ungariei ómenii Imperatului, ci in amórea catra Tron rivaliséza tóte partitele, in tocm'a ca popórale in sacrificie, ca ostasii in curagiu pe campul de batalia; fie care pretinde că-i compete locul antaiu, dar neci un intiept nu rostesce cuventul neprecugetat: tie-ti lipsesce, tu esti dupa mine, tu ai mai putien curagiu! Credem că neci „Concordia“ nu intentiuneza a face insinuatiune contra celor lalte partite, că ar fi mai putien imperialiste;

2) pentru că „Concordia“ n'are dovedi a mana cumca conservativii pretind a luá la revisiune chiar si articlu citat din 1848 prin care se impune limb'a magiara membrilor comitatensii, apoi de ce uitá „Concordia“ si artiiliu din 1836, 1840, 1844 prin cari ni se impune limb'a magiara in tóto afacerile, pana si comunali, besericesci, scolarie, ba chiar si private. Tocm'a contrariul am avé se asceptám in asta privintia de la conservativi, dupa cuvintele organului lor „Pesti Hirnök“, care numai mai ieri insinua nationalitatea nemagiariilor de un principiu al partitei democratice francesci rebela, nedemascata;

3) pentru că conservativii nu vreu neci independint'a dar neci autonomi'a Transilvaniei fatia cu Ungaria. Faptele lor chiar i arata, tocm'a acum'a cand ei sunt la potere. Unde e diet'a Transilvaniei? Nu-e ca'n palma! Se incheia sub auspiciile conservativilor, sub ale acestora se chiamá Ardealul la Pesta, deputatii magiari din Transilvania s'au si contopit cu diet'a din Pesta;

4) pentru că in citatiunea devisei dlui Babesiu: „Tron, nationalitate, patria“, in asta treime santa — nu se cuprind „conservativii Ungariei“, căci apoi n'ar fi treime mai mult. — Dar las că cu acest argument, Concordia saré pre departe, vóind a ni dá respuns la intrebarea prima. Punend intrebarea langa respuns, sémene a „buna demanét'a baba!“ — „castraveti draga!“

5) pentru că in citatiunea din Nr. 60 al „Albinei“ nu se gasesce neci de leac că noi am identificá unitatea si poterea monarcei cu guvernarea conservativilor, cari dóra senguri ar fi in stare a satisfacé acestor cerintie. Convingerea nostra e că ver care guvern se vina, fora greutatea extraordinarie va poté rivalisé intr' acésta cu cest actuala.

„Concordia“ purcede a ne capacítá — dupa cuvintele ei — că de ce a pledat pentru tóte trei partitele, adeca afora de conservativi inea si pentru parti'a din centru, si pentru cea liberala. Dar se ne irtó „Concordia“ că de asta data nu ne atingem de acest pas, parte că nu l'am intiebat, parte că (si mai vertos) s'ar nasce agramadiri, acumulatiuni, din cari cam de regula chiarificarea nu reesie cu usioretate. Deci se ne chiarificám mai imprima supra punctelor ce le avem, apoi mai tardiu potém avé timp si pentru cest pas.

Intrebarile 2, 3, si 4 le contrade „Concordia“ si raspunde că diplom'a din octobrie e programul conservativilor, si că barbati cei de acum'a de la guvern sunt ómenii rescriptelor reg. din 1861.

Cu aceste „Concordia“ éra si n'a argumentat nemica:

1) pentru că diplom'a din opt. e fetul senatului imperiale ce-i premerse, conchiamat de Maj. Sa Imperatul d'intre barbati escelinti ai tuturor natiunilor, éra neci decat numai dintre conservativii Ungariei;

2) pentru că chiar conservativii, chiamand deputatii Transilvaneni la Pesta, nu sustien autonomi'a Trniei garantata in acea diploma, deci nu se pôte diplom'a numi programul lor. — Intr' adevér ei afirmau odata, pe ici pecolé,

că vreu autonomi'a Trniei, dar faptele dovedesc acum'a contrariul!

3) pentru că diplom'a din octombrie — mai vertos pentru Românii din Ungaria și Banat — e foarte departe a fi vangelf'a noastră politică. „Egal'a îndreptare națională“ n'o gasesci în ea. Autograful 20 contra br. Vay — nu e diploma, afora de ac'est'a e departe a satisface dorințelor și pretenșiunilor noastre naționale, — dar, precum șcim, neci e faptul conservativilor magiari, neci s'a recomandat validitatea lui în castrile conservativilor. — Am dorî se vedem vr'o dovădă contrariă!

4) pentru că rescriptele reg. din 1861, era anume pasagiele despre naționalități și Transilvania, nu sunt și nu pot fi concepute de ale conservativilor, căci nu consuna principiilor și faptelor conservativilor de atunci și de astăzi. Ni-ar plăce foarte dacă „Concordi'a“ ar pot'ea gasi în „P. Hirnök“ de atunci veri un'a sentință incuviințată pentru acele rescripte. — Lumea pretindea (ce dacă „Conc.“ va crede, vom crede și noi) că acele acte se traduseră precum esisera din condeiul lui Perthaler după inspirațiunile lui Schmerling, și că urmările anilor 1862, 63, 64 par că întaresc ac'est'a.

La întrebarea a 5 „Concordia“ ni da lectiuni de constituționalism, că nu trebuie se aseptăm de la guvern patente și decrete în folosul naționalității, ci toate de la legalitate. Apoi în Carasiu nu s'a putut denumi comite suprem, pentru că sunt cinci inși candidați, și guvernul sta la socotela care ar fi mai de treba.

Aci „Concordi'a“ purcede cu o nentielegere, pot'ea că voluntaria, dar e detorinț'a noastră se ne aplicăm: Noi neci cand n'am cerut de la guvern patente și decrete în favorul naționalității noastre, ci am pretins „respectare egală“ cu ac'est'a e detorinț'a guvernului, e eliamarea lui, nu trebuie se asept'ea despusetiunile legelatiunei, cari de secur'erași pentru respectare au se se pronunție, void'ea a fi drepte. Dar asta respectare la naționalitatea noastră, noi n'o pot'ea înca constată din faptele guvernului unguresc, care a buna s'ema are scire de cele ce se întempla prin comitate, la ce, dacă „Concordia“ nu va vre se ni creă, apoi presupunem că nu va trage la îndoie la ceea ce le dice chiar un magiar în nr. 218 a diurnalului „Zukunft“, că după venirea conservativilor la putere:

„Comitii supremi respectivi, cu încetul și cu finet'a începura a curăț'ea comitatele, adeca a îndepartă pre aceia, cari recunosec'ea principiul naționalității de un principiu conducătoriu al secl. 19.“ — „Se întielege că cunoscutiunile nu se luara în consideratiune.“

În cat pentru sus'a ce face „Concordi'a“ procedurii regimului fatia cu Carasiul, — nu e nemica mai ridiculos de cat ac'est'a. În unele locuri, frații magiari ni arunca că n'avem barbati calificați destui. În Carasiu înse, numai pentru postul de comite supr. avem cinci inși. (Asi'ea scie „Conc.“ noi nu șcim căci cunoscutii nostri neci unul nu c'erea listele candidatilor, nu ni pot spune.) Apoi „Concordi'a“ crede că guvernul e justificat nedenumind din cinci neci pe unul, — căci vedi bine, nu pot'ea alege! „Conc.“ o duse cu ac'est'a mai departe de cum ar face-o cutare organ guvernamentale, despre care n'am pot'ea crede că ar av'ea v'oaia a ni o spune în fatia contradicerea chiară: „n'am de unde se aleg, pentru că aveți multi.“ Dacă după capacitarile ce ni le face „Concordi'a“, va permite se mai avem si noi logica, apoi am crede că tocm'a de acolo pot'ea alege unde sunt.

Dar înca o fatalitate! Din t'iera intr'ea numai pre acest comitat roman a cadit s'ortea!

La punctul ac'est'a „Concordi'a“ numai un motiv (dacă e se-l numim astfel) ar fi pot'ea gasi pentru sine, în lectiunile de constituționalism ce ni le da ca se nu aseptăm nemica de la guvern. Va se dica, dacă „Concordi'a“ ar fi gasit demne de incuviințat cuvintele fie iertatului Cancrin ministru de finanție a Rusiei, care dicea: „de fel nu e de lipsa a imbuși starea poporului, a face ac'est'a e pericolos: canale ce se satura — turba.“

Se întielege de sine că cu afirmatiunile de sus „Concordia“ se fac'ea mai guvernamentala de cat guvernul, care n'ar pot'ea permite neci pentru un moment, că el n'are detorinț'a a grigi de interesele pop'oralor, s'eu că nu scie alege din barbatii poporului!

La întrebarea 6 răspunde „Concordia“ că guvernul lui Pálffy fu cel mai nefavoritoriu pentru naționalități, căci punea ad acta rescriptele și biletele imperatesci emise în interesul a celor'a.

Se spunem înse „Concordiei“ că acum'a n'are nimene ce pune ad acta, pentru că nu se emite nemica în interesul nostru!

Apoi sub Pálffy se denumira vr'o doi comiti supr. romani, un consiliariu de curte cum nu mai avuse romanul, septemviri avuram doi, și prin comitate stă treb'a mai bine, — era acum'a sub conservativi de cinci patrarie de an, ce avem se înregistrăm?

Noi nu facem lauda lui Pálffy, ci numai asemenăm timpurile de atunci cu ceștea de acum'a.

La întrebarea 7 afirma „Concordia“ că fiind redactorul acestei foi colucatoriu acolo trei ani, va fi sciind de ce partita e „Concordi'a“?

Dar în decurs de trei ani „Conc.“ n'a facut vr'o metania outareii partite de la care nu erau dovedi de amor'e contra naționalitatea noastră; tocm'a ast'a ne suprinse, și ne îndemnă a o întrebă cum de pledeza pentru conservativi? — și tocm'a acum'a cand conservativi sunt la putere? — Apoi ca fost colucatoriu al „Conc.“ am crediut că pot'ea se am un titlu la bunavointi'a ei, ca astfel nentielegerile se le pot'ea delatură prin conlucrare amicabile.

Aceștea avuram se i le spunem pe scurt „Concordiei“; argumentele ce le-am gasit în ea, le-am luat în rond. Dacă cumva veri unul vom fi perdut din vedere în acel articlu lung, în care politic'a ni se infatisieza clai'ea pe gramada cu insultele, apoi binevoiesca „Concordi'a“ a ni-l spune acel argument, ca se-i facem observațiunile noastre.

Ea vede din cele de sus, că noi de fel nu ne poturam lumină dintru invetiaturele ei. Deci cu tot'a bunavointi'a i renoim érași cele șapte întrebări, pana va pot'ea se ne capaciteze, se fim și noi conservativi, dacă adev'era și mantuirea noastră sunt în castrile conservativilor.

În cat despre dd. Mocionesci, Popa și Babesiu, am se spun că pre acestia neci i-am întreb'at, neci am provocat la ei, — nu precep de ce „Concordi'a“ afla de lipsa a se apuca și a se frecă tot de pers'one, cari nu sunt tem'a discutiunei noastre, și cari neci cred că vor veni se vote pentru „Concordia“, s'eu pentru „Albina“, și mai vertos cred că vor lasă ca diaristii se se chiarifico de capul lor. Deci noi diaristii avem lipsa se ne luminăm, într'ea interesul causei noastre sante, ca astfel apoi se pot'ea marturis'ea într'un cuget și într'o credință suferințele națiunei romane, lacremele ei, dorințele ei!

Un pic de atentiune și stilului „Concordiei“, care ni arunca: „machiavelism, jesuitism, fanariotism, obrasnicie etc.“

E un adev'era necombatut înca, că „stilul e omul“, deci dacă omul „Concordiei“ e astfel, prim'esca s'prosiunea sincerei noastre compatimiri crestine, ce-i detorim în asemenea casuri.

E de însemnat că întrebările noastre fura (precum se ved'ea mai sus) fora neci o patima, deci nu pot'ea precep'ea de unde sunt patimele „Concordiei“. Dacă cumva am atins vr'o buha, se ni-o spuna care e aceea, ca s'o incunjurăm.

Noi nu șcim amestecă politic'a cu personalități, deci neci cand nu vom începe la epitet'ea insultat'orie. — „Concordi'a“ pot'ea în dragă v'oaia și de acum'a înainte jocă „cancanul“ și bate „halaripul“, dar pre acest teren n'o vom insoci, și ac'est'a pentru stim'a ce avem contra acci dd. cari au îndatinat a cet'ea coșca ce șeseriu prin diarele romane.

La argumente vom grafi, aceștea sunt unicele arme îndreptate la lupt'a contra necontielegerei, pe terenul publicității.

Unde „Concordi'a“ dice: „stai puțin de v'orba!“ — „aide de!“ — „ei, precep'i acum'a?“ etc. etc, avem se observăm că ac'est'a ni se pare că s'ema pre mult a stilul negotiatorilor cari vend cu menutul, cu cotul au cu libr'a. Într'adever ni pare bine că limb'a romana e apta si în aceea suera, dar des'ea nu pot'ea asfă cu cale stilul negotiatoreșca cand e v'orba de credinție politic'ea, despre lamurirea de interese vitale.

La ceea ce întrebă „Concordi'a“ de d. Dumitrache, va răspunde el însuși.

Încheiu deci rogand pe on. red. a „Concordiei“ se mai c'ere a ne capacită, dar șerios, fora patima si fora insulte, asi'ea pre noi ne va asfă ga't'a, în veri ce timp, la fie care punct.

Cu bunavointia i renoim întrebările, ar fi peccat se remana pendinți; șperăm dara răspunsuri cu bunavointia.

La revedere!

San-Nicolaul-Mare 28 sept. 1866.

În nrul 59 a pre'ea stimetei f'ie „Albin'a“ cetiram un articlu foarte interesant, mai vertos pentru economii nostri, despre școl'a agronomică de'n comunitatea noastră, în care on. d. autoriu descrie urdire'ea, reinfintiarea, și reorganizarea acestui institut de mare importanță pentru t'ienutul nostru, unde lucrarea pamentului asi'ea dicend e șengurul isvor pentru susținerea vietii. — Contra finea acestui articlu se dice: că în lun'a lui sept. se va t'ien'ea esamenul public din șemestrul al II, deci ar fi de dorit că se se comunice rezultatul esamenului și în foile noastre romane; dreptac'a voiu face cunoscut onoratorilor cetitori ai „Albinei“ rezultatul esamenului public din sem. II. Acest esamen se t'ien'ea în 18 sept. n. sub presi'dinti'a prot'ojedelui cercuale sp. d. J. Buotiu fiind de fatia dirigintele și advocatul dominiului șpatii d. Richard Gleim, și V. Bogdan, ca membrii comitetului de școl'a agronomică, precum și mai multi notari și judi de'n giurul acestui cerc, și alți ascultatori din loc.

Esamenul se încep'ea la 9 ore demaneti'a și dură pana la două ore după mediadi, av'ea rezultat foarte bun și multumitoriu. Școlarii preste tot, dar mai vertos un roman G. Raica, aretara progres foarte bun și demn de lauda, despre ce ne convinșeram de'n răspunsurile lor laudabile, cari încordau atentiunea celor ce erau de fatia. Se întielege de sine, că atat întrebările, cat și răspunsurile se faceau în limb'a magiara, pre cand în acest institut nu se afla nici un magiar, ci mai ales romani și germani, é'r șrbii cati sunt vre-o doi, toti vorbeso romanesce, prin urmare ar fi fost si este de dorit ca se fie un profesor care se scie perfect limb'a romana și cea germană, și propunerile se fie mai ales în aceste două limbe; profesorul institutului înse dicta ștudiele șerise în limb'a magiara care neprependu-o nici unul (se întielege de sine că ac'est'a é'ra numai pre șcaderea și împedecarea școlariilor, căci pentru ce a pot'ea pricepe bine ce invetia,) li é'ra neincungiurava lipsa a invetia mai înainte de t'ota limb'a magiara; acum înse facepd comitetul institutului șpasii cuvintiosi ca cursul invetiamentului se t'ien'a 3 ani în loc de 2, credem și șperăm că pedec'a ac'est'a mare și daun'osa va fi delaturata.

Școlarii la întrebările puse în limb'a magiara de dl profesor al institutului J. Bartók, răspundeau tot în aceeași limb'a rar și întieles spre multiamirea tuturor'a. Unii dintre d'ni ascultatori, void'ea a se convinge, ore de pricep școlarii cele rostite în limb'a magiara li pusera întrebări, la cari răspunsurile erau cam nimorite și bune. Esamenul se fini cu o vorbire, ce o rosti un școlariu, la care apoi rerespunde d. presi'dinte îndemnand școlarii, că si de acum înainte se imbratiosieza cu mare diligenția ac'est'a șciinț'a acum înainte după șpiritul timpului, promitend totdecodată, că cat mai curend va face cunoscut și proprietariului acestui institut, contelui Coloman de Naco, rezultatul imbucuratoriu al esamenului.

M. Buneiu.

Literariu.

Cursul d-lui Hajdeu.

(Istor'a dreptului nostru constituțional).

Dominica, la 4 curente, d. Hajdeu a început cursul s'eu, anunțiat în ac'est'a școl'a în șal'a ministeriului cultelor.

În introducerea sa, d. Hajdeu s'a silit a dovedi că indiferenț'a pentru institutiunile ștrabunilor, este oaus'a principale a decadenției noastre morale: că nu trebuie se imprumutăm regulamintele și legile ștraiilor, bune numai pentru tali'a lor; că dreptul constituțional al unui popor trebuie se fie șasat pe caracteriul acelui popor; și ac'el drept este pentru o națiune ceea ce este șcheletul pentru om, prin urmare, a dá unui popor o constituțiune ștraiina, este a-i dá un șchelet ștraiian. Ceea ce a îndemnat mai mult pe d. Hajdeu a face acest curs este ide'a cronata a unui deputat care, cu ocaziunea șebaterii constituției, a șustinit că cei 12 consiliari ai lui Radu Negru, ca și cei 12 purgari ai judetielor, erau șenatori; ba chiar în cuvintele din legea lui Mateiu Bassarab că „unde nu este lege șerisa, „trebuie se șocot'esca beștrani cum vor pot'ea tocm'i,“ ilust'ea deputat a vedut un șenat. Ast-feliu, observă cum mult șpirit d. Hajdeu, după opiniunea acelui deputat, toti beștrani sunt șenatori.

D. Hajdeu doresce ca Românii se imite pe Englesii în respectul institutiunilor naționale

ca se pot'a deveni ca ei o națiune puternică. Căci puterea Angliei decurge numai din respectul contra institutiunile antice, respect ce a existat și la Romani, pana la Fanarioti, cari au ocutediat a ștrică obiceiurile cele vechi, cum șir dicronicarii.

D. Hajdeu ne promite dara a șefășurac'ea în cursul șeu public. istori'a completa a dreptului nostru constituțional, încep'ea de la c'ora lonisarea Daciei de Trajan, analizand ast-feliu ște cestiunile vitale ale unui organism politic'ea dreptul teritoriale, lex regia (conditiunile teritoriale) dreptul internațional, ștarea relativă a celor patru clase (boieri, cler, burgesi și țierani), dreptul financiale: dreptul de opozițiune etc.

A șupra originii dreptului nostru public dice d. Hajdeu, au șeris numai Neigebauer, d. Papadopolu-Callimah și d. G. Misail.

Opera celui d'antaiu, o data șensul prusian în Prinscipate, publicata într'un jurnal nemțiesc, este foarte defectuoș'a; căci șustine, de șemplu, între altele, că Alesandru cel bur ala Moldovei a introdus în Romania manualul lui Armenopol; și cuventul este, dice el, că șe adia ocel manual e în vigo're la Românii din Bassarabia; din ac'est'a ar urmă că și codicelul Napoleon, șasa legelatiunii noastre, este introdus în Romania de Mircea cel mare; șasam al ște ide'e eronate de felul ac'est'a, pe care d. Hajdeu le-a combatut cu multa logica.

Opera d-lui Callimah, publicata, într'un jurnal de peste Milcov, abi'ea este încep'ea un'ea introducerii; cu t'ota ac'est'a d. Hajdeu i face cele mai mari laude, dicend că autorul a șefășurat o metoda atat de critica, în cat e peccat că n'a continuat-o.

Șat pentru opera d-lui G. Misail, d. Hajdeu, șupunendu-o analizei, o critica șspru. Nor credem că d. Hajdeu ar fi pot'ea aretă multa indulgenția contra un aut're care é'ra șfăștia, și a carui pușetiune é'ra destul de neplacut în fati'a publicului; dara un istoric imparțial nu pot'ea av'ea în vedere de cat numai adev'era pur, șacrificand ac'estei divinitati chiar afectiunile șale cele mai intime.

După aceea d. Hajdeu, pune, ca cestiun'ea precalabile, geograf'ea elementului Roman, dicend că Românii sunt Latini cu care Trajan é' colonizat Dacia cucerita, și cari, print'ea șușsiune de cause și de efecte locale, au format o naționalitate șui generis; că, evenimente politice au șpandit ac'est'a rasa șuperba de șerș de la fruntariile Poloniei pana la Boemia, și la Boemia pana la Balcani; de aci'ea pana pe șerștrul Greciei și pana la t'iermii Marii Adriatice și că pe t'ota ac'est'a țiere, Românii au conservat cate ceva care dovedesce originea com'ea a șrații lor din Dacia propriu șisa.

Ast-feliu, de șemplu, Românii de peste Dunare, ce se urca cu totii la 1,200.000, și șerș sunt cunoscuti sub numele de Tintari, vorbesi cu pușina diferinț'a, tocm'i ca noi; mai al'ea la Românii din Albania, cu cinci șeculii înainte, nu é'ra nici o deosebire dialectic'ea, după cum șigura un document din 1348, publicat de șocietatea istorica din Șerbia.

Românii, dice d. Hajdeu, șpanditi și în Moravia, și în Istria, și Boemia, și în Dalmatia și chiar în Asia, și despre esistenț'a lor șerș în anii trecutii nu se șcia nimica.

Reposatul Martianu, trimis de mediul la 1864 la baile din Moravia, a șocoperit șe ștrict întreg cu vr'o 60 mii de Romani, șerș mii Walachi, șlavisiți prin limba; dara cu t'utul știnski de Slavi prin figura si moravuri.

Necunoscend limb'a boema, Martianu pot'ea ștudiá viet'i'a intima a acestor Romani degenerati. D. Hajdeu, din documintele adunate în șiepte volume de Boczek, documinte officiale din anii 1250—1350, a șocoperit numiri șerș manesci de orășie, de șate și de șeni; é'ra șe voluminoș'a istoria a Boemiei de Dudik, a șocoperit ștrictul Hradisti, ocupat de șerșmani, ce șifera de Boemi prin dialect, șerș moravuri, șisionomia și esteriore. Dudik cu t'ea ac'estea șustine că acci Walachi sunt d'origine șlava.

Între obiceiurile Romanilor din Moravia este și ac'el'a al observării nuorilor la apuș șerșului; cand nuorul e șerșetic și în form'a șerș cerei, e șemni șigur de șerșel; cum și al'ea șostasi armati, șemni de șerșel norocit. Tituș viu e plin d'asemene prognostice. Așemene șronicarii șerșmani. Dovedă șa pipaita de o orășie șerș comuna.

Trecend în Podolia și Volinia, ce șerș odata parte din Dacia după geograf'ea șerș meu; dovedă, șiantiuș lui Trajan care merș pana la Kiew. Cronicile ruseșci de la 1230

1240 metiunea de tier'a Volohilor séu Vlăhilor, impartita între mai multi printisiori romani, uniti cu cei-lalti frati ai lor contra Polonilor. Aci ei sunt slavizati ca si Romanii din Moravia.

In Croatia si Dalmatia se afla pana azi, dice d. Hajdeu, o numerosa populatiune care de si vorbeste serbesce si-da inse numele de Vlăchi; fra strainii i numesc Morovlăchi, adeca Romanii negri. Insusi cronicarii vechi ai Croatiei atesta originea romana a Vlăchilor din acea provincia. De exemplu, Diocleat, ce a trait pe la 1860, dice, apoi Bulgarii „au apucat prin rosboiu tota Macedonia; de aci au cuprins provincia Latinilor, cari atunci se numiau Romanii, era acum Morovlăchi, adeca latini „negri.“

Dialectul Morlacilor, si cantecele lor pledeza in favorea originii lor latine.

Ca si Romanii din Moravia si Volinia, Morlacii au fost siliti a adopta limba slava.

„Ast-feliu, observa d. Hajdeu, elementul slavon a fost tot de-una fatale nationalitatii romanilor. Numai in fundul Iliriei s'a putut conserva pana azi o mica grupa de Vlăchi cari vorbesc, in parte cel puciu, limba romana in medilocul oceanului de Slavi!“

Dara nici intr'o parte a latinitatii ca in Istria, aproape de Trieste, nu s'a conservat mai bine limba si obiceiurile Romanilor! Acolo, in micul district Valea-arsa, locuiesc veri-o 6.000 Romani numiti Valăchi; ei vorbesc ca noi romanesc cu simpla deosebire a schimbarii unor consoane. Ast-feliu ei se numesc Romari, in loc de Romani; precum si noi dicem ferestra in loc de fenestra. Reposatul Maiorescu, care a vizitat p'acesti frati departati, se dice c'ar fi lasat o gramatica si un dictionariu al Istrienilor cum si un tractat istoric asupra originii lor. Speram ca mostenitorii numelui seu, care urmeza a fi mosteniti aceste tesaururi istorice, le va da publicitatii cat mai curend, pentru onora numelui seu.

Dara suprinderea cea mare ce ni a facut-o d. Hajdeu, este cand ne a dovedit ca chiar la muntele Sinai au fost Romani, sub nume de Vlăchi, trimisi de Justinian, dupe cererea patriarhului Eftihie, ca se apere acele sante locuri de Arabi. Confundati cu acestia, in cursul timpului, ei urmeza se fi pierdut si limba si obiceiurile lor. Ori-cum aceasta revelatiune este interesanta; si ar trebui cei ce viziteaza acele locuri sa dea desluciri amenunte si fidele despre limba si datinele acelor 100 familii de Vlăchi vitezi, stabiliti acolo cu femeile si copiii lor, sunt acum aproape o mie cinci-sute de ani.

Aboul respandirii elementului romanesc facut d. Hajdeu, are de scop a constata, ca obiceiurile si mesurile legislative ale Romanilor, legate la Slavi din Moravia si Serbia, si cari nu figureza si la poporele slavone mai nordice, au fost negresit imprumutate de la Romani; ast-feliu e de exemplu institutiunea juratilor, institutiune curat romanesc, pe care Serbii si Moravii au luat-o de la Romani.

Din cele espuse, lectorele pote apretia importantia cursului d-lui Hajdeu. Nu ne indoim dara ca Romanii se vor grabi a l' incuragia, fiind regulat in toate Dominicile, la ora indicata, spre a se lumina din lumina acestui barbat erudit, care, la alte natiuni, ar fi apretit si incurajat dupa adeverata sa valoare, si cu care trebuie a se mandri Romanii cei sinceri si progresisti. „Trompeta.“

C. D. Aricescu.

Ortografia romana.

I.

Dupa cat cunosem si scim, in Austri'a avem noi Romanii trei ortografii principale. Fie-care provincia si-are ortografia sa. Transilvani'a pe cea stabilita de cosmis. fil. Sabiana a eruditului filolog T. Cipariu, Ungari'a alt'a a sa reprezentata in jurn. „Concordia,“ *) Bucovin'a pe cea a renumitului filolog A. Pumnul. Ce atinge cele doue d'antiau se caracterizeaza prin aplicarea unor semne la insemnarea vocalilor influentiatoarea supra unor consonante si prin aceea, ca unde se pot pune reguli generale semnele se elasa; era cea a trei'a prin aplicarea literilor simple pentru fie-care son. Numirea de principiu etimologic si fonetic desi este potrivita incat-va, totusi cercetand mai adfund vedem: ca ambele sisteme in sensul cel mai larg se bazeza pe etimologia.

Veri-ce barbat cu judecata sanetosa si serioasa, vedind acest'a, trebuie se fie ingrigit de viitorul literaturii noastre si trebuie se conlucre si se staruiesca spre a abate acesta fortuna si acest pericol invederat, ce amenintia luminarii si culturii nationale in toate privintile; si inca ou atat'a mai mult, caici aceste trei ortografii se usiteza si intaresc pe di ce merge in diferitele trei provincie tot mai mult, fara ca se fie vre-un prospect de a se contopi vre-odata intr'un'a. Nimenea nu va cerca se demustre contrariul fiind atat de invederat: ca acesta impregiurare, adeca neintelegerea in privintia ortografiei, impedeza mult luminarea si tot progresul spre cultura la consolidarea caracterului national.

Avem asociatiuni literare, avem barbati eruditi, cari au sorutat mai adanc originea si geniul limbii noastre si a celoralte limbi surori: ore se nu se pota stavili si la noi o ortografia, care se impace pe toti si se corespunda pretensiunilor ratiunale, ce se fac din toate partile, ca se gatim prin acest'a calea si clasele mai putin culte spre cunoascerea si priceperea limbii materne dupa reguli gramaticale, ce le-a format natura si geniul productiv al limbii in seculi?

Astadi tinteza tota lumea tot dupa usiorare si practicabilitate, la simplicitate si naturalitate, numai noi cautam in privintia ortografiei caile cele mai grele si nepractice. Toti tintese a usiora poporului de jos intrarea in palatul muselor, se silesc toti a radica poporul din pulbere si din nesciinta la lumina si cunoascinta, si a nu mai lasa ca sciintiele se fie privilegiu numai pentru clase de oameni, ci un bun comun pentru toti: numai noi nu vrem se ascultam si se urmam spiritului timpului.

Acest'a inse nu mai pote dura daca nu vom, ca se perilitam viitorul natiunii, tragend a sup'ra noastra blastemele fiilor, nepotilor si stranepotilor nostri.

Ce e drept, in Transilvani'a s'a cam facut un pasiu spre indreptare, s'a incetatienit ortografia Par. T. Cipariu cu unele modificari (mai lasand si din etimologismul cel pre riguros, de a ne perde in limbile cele vechi si a nu mai da de capet) aprobata si adoptata de com. fil. Sib., carea ortografia s'a primit si din partea Asociatiunii in adunarea sa generala de la Brasiov. Ei, dara ce folos? S'a primit numai de catra o fractiune mica a natiunii romane. Romanii a nu vrea se scia de o impunere a unei ortografii, ce inca nu e de tot stabilita, si acest'a in cat-va cu drept cuvent: caici acesta ortografia desi e cea mai potrivita geniului limbii si pe a carei princip sunt in adever basate toate celelalte ortografii, si mai apta de a primi concesii spre a se fisă si stabili, totusi, in forn'a ei de astadi, e cea mai lastica si lasata neperfecta in desvoltarea ei. (Acest'a se va areta mai la vale). Chiar si noi cei din Austri'a inca nu am primito toti. S'a introdus prin scole ce e drept, s'a introdus la guvern, inse cum se incurca si pre aici, cate multe ne copte es de preste tot locul si dai peste ele cu gramada! Ce confusiune aduce in trebile administrative cunosc toti cei ce au convingere din propri'a esperintia; inse ce confusiune si pedeca (se intielege tot din nestabilitatea ei) aduce si va mai aduce in scoli, va judeca viitorul. Acest'a numai va cunoasca cu dureros esperintia defectele ei cele mari si grele. — Vedem ea, cu toate ca s'a adoptat odata in scole strabunele si a ajuns a alungă si inlocui pe strainele lui Cirilu, totusi ortografia cu strabune dupa cum s'a fisat din partea autorului nu se simte inca in stare a figura singura in invetiament, ci numai tot in paralel cu civilele ciriliane. Cine nu e convins de acest'a caute numai la cartile incepatorice in clasele elementare si se va incredintia pe deplin despre acest adever.

Si ore ce e caus'a acestei fatalitati triste? — Nu e intru adever alt'a, de cat neesactitatea si nestabilitatea in care se afla lasata ortografia cu strabune din partea autorului ei, pe cand cea cu cirile e un'a dintre cele mai perfecte din cate numai pot exista si tot odata si simpla, intrebuintiand atatea litere séu semne cate sonuri sunt. Acest'a necesitate se o caute a o deplină si ortografia cu strabune si éca apoi am ajuns la rezultatul dorit, ca se se pota predă cetirea si scrierea dupa metodele cele moderne.

S'a si introdus in scolele elementare mai peste tot locul metoda cea noua de a invetia scrierea si cetirea de odata. Ei, dara apoi intempini greutati deca vei aplica ortografia fara nici o scara de trecere la tipul ce ni lu presenta ori ce carte scrisa pontru de a fi cetita. Am facut un pasiu inainte si am ajuns la un stadiu mai fericit in privintia invetiamentului

esind din omoritorul de timp si spiret al silabismului. Inse ce folos? — Pana mai deunadi invetia bietul copilasiu a ceti cu cirile bisericesci a-si serie numele si a-si insemna cate ceva, si era bine, ca se folosia dupa cerintiele timpului de atunci. Incepura apoi a se introduce asi numitele: „civile cirile“, cari se mai tin inca si pana astadi atat in scrisore, cat si in carti spre incuratur'a si daun'a nostra; caici daca suntem siliti a mai tine inca buchile in biserică, caici suntem cu carti tiparite in felul est'a provisionati inca pe dieci de ani, *) apoi ore ce lipsa avem de a mai popularisa pe langa strabune si pe sus numitele „civile?“ Avem in o carte de incepatori trei feluri de litere pentru tipariu si doue pentru scris, la olalta cinci feluri. Invetia pe bietul baiat se cetesca cu cirile, civile inscri si pe tipariu, cand e deprins cu acestea, da implei capul cu latine cu ortografia si chiar litere mai de tot diferite de cele dintai, apoi mai pune-lu se cetesca si „ciaslovul“ care-i necesariu spre a se pote roga lui Ddieu si ceti in cartile bisericesci: si apoi uude esi? unde ajungi? Lesne se pote vedea ca ajungi acolo (mai invetiand pe langa limba materna si cate o limba din celealtealte tie) ca tocm'a si care a invetiat cate 4—5 ani, destula procopsela, nu-si pote scrie nici numele bine cum trebuie, spre rusinea noastra. Mai adauga inca si aceea, ca nu avem destui invetiatori harnici, cari se pota esi din aceste incurcaturile ortografice, si apoi ne potem face o intipuire despre progresul in cultivarea poporului. Se petrec in scoala anii cei mai scumpi ai tineretiei numai cu incurcaturile ortografice, fara ca se se invetie destul din alte obiecte folositoare pentru vietia practica, si din sciintiele neaparat de lipsa fic-carui relatiun. Ba ce e mai mult vedem oameni vechi ou mult mai tari in caracter, mai bine crescuti si de multecori si mai procopsiti ca cei esiti din scolele moderne. Si ore se fie vreun prospect mai imbucuratori de progres in scolele noastre populare, unde inca nici pana astadi nu avem cartile necesare? Nu-i aci legendariu, inim'a invetiamentului popular, nu-i gramatica unificata, nu-i cu un cuvent nimic'a, toate reman numai la bun'a orenduela si chibsiueta bietilor invetiatori respectivi, cari pe langa alte mii de pedece si greutati, ce intempina in scoala au a se lupta si cu aceste neajunsuri fatale. Tote aceste spuse aici spre a se pote delatură, atarna in gradul cel mai inalt de la intielegerea noastra in caus'a ortografiei. Pana n'om ave ortografia basata pe un principiu sanetos, rational si practic, fisata si regulata, nu vom pote ave nici cartile necesare; altmenea ar debu se se face starea carti scolastice, cate ortografii sunt. Apoi asta era unde ne-ar duce, de nu pote acolo, ca in putine diecenii, daca nu ne vom perde limba, vom ave cel putin atatea limbi cate ortografii. Socot ca ast'a nimenca din noi nu dorose si nici nu vrea, din contra tintim cu totii a face o limba culta pentru toti romanii, si bine priceputa in ori ce provincia si in ori ce parte de lume unde numai se vor afla romani. Se cugetam dara bine si se judecam forte cu intieptiune ce facem. Literatur'a noastra acum incepe, deci ne e un ce usior a ne intiepti din esperintia altor popore si a nu mai comite erorele in care au cadut ele, ci a face noi aceea, ce corespunde impregiurarilor si cerintielor presinti, si a porni pe o cale sigura, care se ne duca apoi de sigur acolo, unde dorim si debue se ajungem cu ori ce pretiu. Englesii, Francesii si Nemtii, toti s'ar intorce, venindu-si acum in fire, indrept si ar simplifica ortografiile cele intr'adever in multe privintie chiar absurde, inse unde pot ei la o literatura asi de latita? Cu toate acestea barem s'a unit cu totii a scrie in un chip, dara noi — seracii de noi, inca nu ne potem uni nici pana acum! Cate carti avem tot atatea ortografii si feluri de scrieri a unui si aceluasi cuvent, neprivind si la intortochiarea (de care nu pote scapa in impregiurarile actuale nici un scriitoriu) limbii, ce se afla in diferite scrieri periodice si neperiodice. Pretindem ca cei ce trec prin scoli se cetesca, se-si castige cunoascinta, se-si lumineze mintea si nobileze inim'a, se se faca barbati cu caracter, virtuosi si folositori societatii in toate privintile, ba inca si nationalisti, si apoi se si pota fi fundatorii unui viitoriu mai fericit pentru natiune. Dara ore esto acest'a si cu potintia? Eu cred ca in astfel de contradicci si abnormitati nici intr'un chip nu.

*) Pentru ca sunt inca multi, cari nu sciu ceti de cat cu de ceest soia de litere, mai ales din betrani.

Red.

Asta s'ar pote pretinde incat-va numai de la acei cari se nu aiba alta ocupatiune, de cat numai a se ocupa cu sciintiele; caici trebuie nu numai se studieze mii de cuvinte nepricepute, dar apoi chiar si sute de feluri de binescriintie. Deci vine apoi, ca scriind unul mai de rend cate ce-va vedi un conglomerat de diferite ortografii si litere in cat numai unul iniati bine pote cu multa greutate se scota in urma vre-un intieles nesigur si de multe-ori dubiu. Vor fi mai departe si alte cause pentru ce poporul de astadi mai de rend nu cetesca in acea mesura proportionalminte, ca cei de mai nainte chiar si numai cu un dieceniu; caus'a principala e si remane inse intr'adever numai ortografi'a.

(Va urmă.)

Economia.

Gunoirea pamentului!

Gunoirea pamentului este de cinci plesse, adeca:

- a) gunoirea animala vegetabila,
- b) gunoirea minerala
- c) gunoirea vegetabila minerala,
- d) gunoirea numai vegetabila, si
- e) gunoirea vegetabila verde.

aa) Gunoirea animala vegetabila nu e alt'a de cat baleg'a animalelor casnice adeca a cailor, a vitelor cornute, a oilor, caprelor, porcilor, si a sburatorelor preste tot luate, — cu paele asternutului mestecata, si pre holda inprestiata. In tieretele cele pre inoporate si baleg'a omului este forte cautata spre gunoirea holdelor, si e dintre cele mai puternice materii gunoitoare.

bb) Gunoirea minerala consta din mestecarea pamentului holdei cu materii straine de pament séu de petra, prin ce pamentul holdei capata insusiri mai favorabile nutrementului, si crecamentului plantelor, gunoire minerala se dice si atunci cand d. e. hold'a lutosa o mestecam cu nasip ca se o facem mai scaltata pentru aratura séu cand hold'a nasiposa o mestecam cu catu-va argilla (lut) ca se mai legam tiesetur'a pamentului, séu in capet cand pamentul holdei lu mestecam cu var nestins ca se i dam o insusire de a desface mai repede gunoiul, si de a trage umedial'a din aer.

cc) Gunoirea vegetabila minerala se dice mestecarea pamentului holdei nostre cu felurite soiuri de cenusie. Cumca in cenusie se afla materii atat vegetabile, cat si minerale de acolo conchidem, ca cenusie consta din remasitiile plantelor celor prin foc mistuite, si din felurite saraturi lesiose, care materii cu pamentul de munca mestecate dau plantelor nutrement potrivit. —

dd) Gunoirea curat vegetabila. — Pre cum balegile animalelor casnice cu paele asternutului din staloge mestecate, asi si celealte parti minerale si seraturi cu care diseram ca se pote gunoi pamentul, sunt mult mai putine in cuprinsul agriculturii si a fiesce carei economie de camp, de cat ca se fie de ajuns spre a da nutrementul cel potrivit ce lu recere crecamentului plantelor in atare holda, pentru aceia adese ori se intempla, ca economul de camp nusuesce si numai cu remasitiile plantelor adeca cu pae, cu pleve, cu tulei si cu alte maturaturi din curtea de nutretiu a si gunoi hold'a, carand si impresiend acestea pre holda, si lasandu-le acolo ca prin umedial'a din aer, séu din ploie capatata, si prin caldur'a soarelui se putrediasca. — Afara de acestea se mai intrebuintiaza si siovarul, ferina, scortia de cer din fabricele pelarilor, pogacile oleiose de la teascurile de oleiu, si funinginea din cosiuri in chip de gunoire numai vegetabile. —

ee) Gunoirea verde se dice acel mod a imbunatatirii pamentului, cand erburile unei holde in starea lor cruda se restorna cu plugul sub brezda spre scopul ca aci se putrediasca, si se fie viitorilor plante prin gunoiul lor spre nutrement. —

Eca se atingem aci si despre acel proces, cum se nutresc plantele din gunoiul cel pre holda imprestiat:

Precum animalele asi si plantele in natura au mediloele lor, prin cari primesc nutrementul si lu petrec acolo, unde se cere pre sustinerea vietii. — Tot aceia ce e la animale gur'a si stomacul, sunt la plante radecinele, si trupin'a lor. Se smulgem ori ce planta din pament, si vom vedea in capetul ei o multime de radecini si mai subtiri, si mai grose, fiesce care din ele in felurite directiuni in pament intinsa, cu nisuintia de a afla, si a suge de acolo

*) D. autor ni remane detoriu a dovedi acest'a, de ora ce in Ungariatot ces'a scris, apropiata de d. Cipariu se mai mult de cat de „Concordia.“ Red. „Alb.“

